

Forskjeller og likheter i elevenes opplevelse av erhvervskolen

Ann-Cathrin Faldet og Ann Aasen

23.06.15

Denne artikkelen har til hensikt å få kunnskap om hvordan elevene opplever ulike sider ved erhvervsskolen og hvilken sammenheng disse opplevelsene har med lærernes oppfatninger av sin yrkespraksis. Datamaterialet omfatter 3808 elever og 445 lærere på to ulike erhvervsskoler. Studien viser at det er små forskjeller på variablene som er undersøkt mellom de to skolene, men at det er store forskjeller mellom avdelingene på hver skole. Videre ser det ut til at guttene i erhvervskolene gjennomgående har en noe dårligere opplevelse av sin skolehverdag enn jentene.

Frafall i erhvervskolen

Det er skrevet en rekke rapporter, publikasjoner og utredninger som peker i samme retning: En stor andel av ungdomskullet klarer ikke kravene i ungdomsutdannelsen og herunder erhvervsskolen (videregående opplæring) og avbryter uten å oppnå sluttkompetanse (REF). Vi har mye kunnskap om hvem som ikke fullfører: Frafallet er klart størst innenfor erhvervsrettede og yrkesfaglige utdanningsprogrammer. I Norge slutter nesten tre av ti elever som starter på videregående kurs innenfor yrkesfag underveis i utdanningsløpet. Det er også store forskjeller i frafall mellom ulike program i yrkesfagene (REF). Forskning viser at jentene har et bedre læringsutbytte enn guttene, og at gutter generelt får dårligere karakterer enn jentene, med unntak for kroppsøving (Aasen, Drugli, Lekhal og Nordahl, 2015; Bakken, 2008; Björnsson, 2005). I Norge har gutter større frafall og manglende karakterer i videregående opplæring, samt at majoritetsungdom klarer seg bedre enn minoritetsungdom (Hernes, 2010; Jordahl, 2012; Regjeringen.no, 2006-2007; Nordahl, 2012).

Det er en sterkt sammenheng mellom utdanning, helse og livskvalitet (Frønes og Kjølrsrød, 2010). Fullført videregående opplæring blir vurdert som et minimum av utdanning for å få en vellykket inngang til og senere karriere i arbeidslivet. Bestått videregående opplæring vil også ha stor betydning for en aktiv deltakelse i samfunnslivet. Personer som ikke har fullført erhvervsskolen (videregående skole) har gjennomsnittlig lavere inntekt, høyere arbeidsledighet og benytter seg oftere av offentlige stønader og trygd enn de som har fullført.

I tillegg er det en sterk sammenheng mellom frafall fra videregående opplæring, sosial ekskludering, dårlig helse, kriminalitet og dårlige materielle levekår (Falch og Nyhus, 2009; Nordahl, 2012; Lillejord et al., 2015).

Vi trenger mer kunnskap om hvorfor elever faller ut av erhvervsskolen (videregående skole), hvilke erfaringer og opplevelser de har hatt i skolen, og hva som har preget deres interaksjoner der. På denne måten kan vi også identifisere hvilke pedagogiske praksiser som må endres for at flere elever skal greie å gjennomføre videregående opplæring. Denne tilnærmingen er i tråd med sentrale utviklingstrekk innenfor skoleforskningen. Ifølge Nordahl (2010) har det de siste årene vært økt interesse for den rollen sosial interaksjon spiller i elevers kognitive og sosiale utvikling. Dette innebærer at forskningen har hatt mindre fokus på de individuelle forutsetningene eller egenskapene til eleven, og mer på de omgivelsene eller den konteksten eleven befinner seg innenfor. Flere forskningsprosjekter knytter i dag elevers mistriivsel, tilpasningsproblemer og manglende motivasjon til kjennetegn ved elevens læringsmiljø (bl.a. Nordahl, 2012; Hattie, 2009; Opheim, Grøgaard og Næss, 2010). Mye skoleforskning viser i den sammenheng at læreren og læringsmiljøet kan ha mye å si for elevers trivsel og læring i skolen. Blant annet viser flere store studier at relasjonen mellom lærer og elev er en svært viktig faktor for elevers læringsutbytte i skolen (Nordenbo, Larsen, Tiftikçi, Wendt og Østergaard, 2008; Hattie, 2009).

Relasjon og motivasjon

Kvaliteten på relasjonen mellom lærer og elev er avgjørende i alle former for undervisning og læring. Elever blir motivert og inspirert av lærere som respekterer og støtter dem. Elever med et godt forhold til læreren trives også bedre i skolen. Lærere med gode relasjoner til elevene ser dessuten ut til å oppleve mindre atferdsproblemer i undervisningen enn lærere som har et dårlig forhold til sine elever (Nordahl, 2000). Dessuten har en positiv relasjon mellom elev og lærer en stor effekt på elevens læringsutbytte (Nordenboe, Søgaard, Tifticki, Wendt, & Østergaard, 2008; Hattie, 2009). Med relasjoner menes hva slags innstilling til eller oppfatning du har av andre mennesker (Linder, 2010). Sagt på en annen måte handler relasjonen om hva andre mennesker betyr for deg. Relasjonene er et grunnlag for og inngår i kommunikasjonen eller den sosiale samhandlingen vi har med andre. Relasjoner både bygger på og utvikles i interaksjon med andre mennesker. Det innebærer at alle elever etablerer en relasjon til den læreren de til en hver tid har.

Marzano beskriver en positiv relasjon mellom lærer og elev som hjørnesteinen i klasseledelse (Marzano, 2009). En positiv relasjon bygger på lærerens vilje til å bry seg om alle elever, vise interesse for den enkelte, være støttende og ha forventninger om utvikling. Dette er viktig for alle elever, og særlig viktig for elever som av ulike grunner strever på skolen (Bru, 2011). Forskning har også vist at sårbare elever opplever dårligere lærerstøtte enn elever som klarer seg godt både sosialt og faglig på skolen. En relasjon bygges vanligvis opp ved en gjensidighet, men Drugli peker på at enkelte elever i liten grad selv vil ta initiativ til å etablere en relasjon til læreren (Drugli, Klöckner, & Larsson, 2011). Det krever derfor en aktiv lærer som målrettet arbeider for å få en god relasjon til eleven.

Betydningen av det relasjonelle aspektet i skolen generelt har vært godt dokumentert, men det har i mindre grad vært dokumentasjon på hvordan relasjoner mellom elever og lærere kan kobles til elevenes vurderinger av det skolefaglige innholdet. Det har i de senere år vært økt oppmerksomhet på at relasjonen mellom lærer og elev innebærer både en sosial og en faglig dimensjon, og at disse to dimensjonene påvirker hverandre gjensidig (Woolfolk & Weinstein, 2006). Lærerne og elevene samhandler både sosialt og faglig, og når elevene opplever at den faglige samhandlingen med lærerne fungerer godt vil dette påvirke det generelle forholdet til læreren på en positiv måte.

Dette bekreftes også gjennom en norsk undersøkelse knyttet til ungdomstrinn og videregående trinn som indikerer at elevenes relasjoner til lærerne har stor betydning for elevenes vurdering av det skolefaglige innholdet (Bø & Hovdenak, 2011). Denne studien viser blant annet til at elevenes egen beskrivelse av motivasjon og mestring i fagene er tett koblet til hvordan de vurderer forholdet til lærerne i de ulike fagene. Selv om mange av elevene er bevisste på at de har varierende forhold til motivasjon og mestring i fagene i seg selv, forteller mange elever i intervjuer om hvordan forholdet til faget har endret seg ved skifte av lærer.

Læreren som leder av elevenes læring

Som lærer er du gitt en lederposisjon som du ikke kan flykte fra. Opplæringsloven og læreplanen understreker at læreren skal legge til rette for eller påvirke elevenes læring og utvikling (Nordahl, 2007). Vi kan si at alle som forholder seg til og deltar i skolen forventer at læreren er en leder. Lærere som ikke utøver en hensiktsmessig ledelse vil svikte sine omgivelser og ikke realisere en av de mest sentrale oppgavene som finnes i lærerrollen.

Begrepet lærer uttrykker en yrkesrolle og posisjon som innebærer ansvar og ledelse. Læreren skal i fagene kunne noe mer enn elevene, læreren har ansvar for at elevene engasjerer seg i læringsaktiviteter og ikke minst skal læreren legge forholdene til rette for læring. Det er gjennom lærerens undervisning at elevene skal realisere et læringsutbytte. Denne lederposisjonen innebærer dermed også et ansvar for at elevene får et hensiktsmessig sosialt og faglig læringsutbytte.

I de senere år er det i stadig større grad rettet oppmerksomheten mot læreren som leder av den pedagogiske virksomheten i skolen. Forskning viser også at denne ledelsen er avgjørende for elevenes læringsutbytte (Hattie, 2009). Det vil si at lærere som forstår sin lederposisjon, inngår i gode relasjoner med elevene og samtidig tar ansvar, framstår som dyktige lærere. Samtidig er denne ledelsen svært komplisert. Skolen og omverdenen er i hastig og konstant endring (Krejsler og Moos, 2008), og kompleksiteten i klasserommet og i skolen blir stadig større, og det er en rekke faktorer som kan gripe inn i undervisningen og læringsprosessene. I denne situasjonen blir ledelsen av undervisning og sosiale fellesskap stadig viktigere (Rasmussen, 2004).

Motivasjon og arbeidsinnsats framstår som helt avgjørende faktorer for elevenes læring. Utøvelse av ledelse som skal bidra til læring, vil derfor måtte innebære at læreren stimulerer til arbeidsinnsats hos elevene. Vi vet for eksempel at god struktur på undervisningen har en sterk sammenheng med motivasjon, noe som understreker at hensiktsmessig ledelse fremmer arbeidsinnsats hos elever (Nordahl, Assen, Kostøl og Sunnevåg, 2010).

Problemstilling

Målet med artikkelen er å få mer kunnskap om elevenes opplevelse av sin skolesituasjon i to erhvervsskoler. Problemstillingene artikkelen vil besvare er: Hvilke forskjeller og likheter er det mellom elevenes opplevelse av sin skolesituasjon på de to skolene og mellom avdelingene på den enkelte skole? Hvilket samsvar er det mellom elevenes oppfatninger av sin skolesituasjon og lærernes oppfatninger av sin yrkesutøvelse?

Elevenes skolesituasjon avgrenses til temaer som trivsel, innstilling til skole og læring, relasjon til kontaktlærer og opplevelse av undervisningen. Lærernes yrkesutøvelse omhandler samarbeid, frafall og oppfølging, feedback og elevenes motivasjon, arbeidsinnsats og læring.

Hensikten er kun å presentere deskriptive resultater knyttet til disse temaene på et bestemt tidspunkt. Artikkelen design kan ikke si noe om årsaksforklaringer, effekten av intervensjoner eller eventuelle endringer over tid.

Metode

Utvalg

Resultatene som presenteres i denne artikkelen bygger på data hentet fra en ren surveyundersøkelse som ble gjennomført rundt årsskiftet 2013/2014. Denne kartleggingsundersøkelsen ble gjennomført som den første av to kartlegginger, og er en sentral del av skolens arbeid med LP-modellen. Hensikten med den første kartleggingsundersøkelsen er å gi uttrykk for hvordan elever og lærere opplever sin skolesituasjon i hvervsskolen.

Utvalget i denne undersøkelsen består av elevbesvarelser og lærerbesvarelser fra 2 hvervsskoler. Nedenfor viser en tabell med det antall elever og lærere som har deltatt i undersøkelsen, fordelt på skoler, avdelinger og elevkjønn.

Skole/avdeling	Antall elevbesvarelser	Antall gutter	Antall jenter	Antall lærerbesvarelser
Skole 1	1209	350	859	102
Avdeling 1	151	64	87	21
Avdeling 2	260	24	236	31
Avdeling 3	227	97	130	14
Avdeling 4	342	119	223	16
Avdeling 5	229	46	183	20
Skole 2	2599	1791	808	343
Avdeling 1	780	695	85	103
Avdeling 2	399	153	246	52
Avdeling 3	302	184	118	66
Avdeling 4	852	578	274	69
Avdeling 5	208	125	83	18
Avdeling 6	58	56	2	35
TOTALT	3808	2141	1667	445

Tabell 1: Oversikt over utvalget i datamaterialet

Svarprosenten er tilfredsstillende.

Måleinstrument og statistikk

Datamaterialet er samlet inn gjennom to spørreskjemaer, ett for elever og ett for lærere. Tabell 2 viser hvilke variabler de to informantgruppene besvarer, antall spørsmål i hver variabel, minste og høyeste mulig skåre (skala) og dens reliabilitetsverdi (alpha).

Informanter	Variabler	Alpha	Skala	Antall spørsmål
Elever	Opplevelse av grundfagene	.72	1-5	4
	Opplevelse av undervisningen på verkstedet	.81	1-5	4
	Relasjon til kontaktlærer	.86	1-4	5
	Faglig trivsel	.75	1-4	4
	Struktur	.68	1-4	4
	Innstilling til skolen	.81	1-4	5
Lærere	Lærersamarbeid	.82	1-4	6
	Feedback	.63	1-5	5
	Motivasjon, arbeidsinnsats og læring	.82	1-4	5
	Frafall og oppfølging	.80	1-5	5
	Samarbeid med foreldrene	.81	1-5	3
	Samarbeid med lære plassene	.88	1-5	3

Tabell 2. Presentasjon av variablene i måleinstrumentet, med skala- og alphaverdier.

Alphaverdiene for de ulike variablene indikerer hvor godt spørsmålene statistisk sett passer sammen. Det er tilfredsstillende alphaverdier på alle variablene, bortsett fra struktur og feedback. Vi velger å beholde de allikevel pga. at de substansielt er interessante. Verdiene på svaralternativene i den enkelte skala er organisert slik at positivt svar alltid skal ha best verdi. Svaralternativene i de firedelte skalaene er: 1=Helt uenig, 2=Litt uenig, 3=Litt enig, 4=Helt enig. I de femdelte skalaene er svaralternativene: 1= Nei, aldri, 2=sjelden, 3=Av og til, 4=Ofte, 5=Alltid.

Analysene er gjennomført ved bruk av IBM SPSS 22. Det er gjennomført konfirmerende faktoranalyse (principale components og direct oblimin), reliabilitetsanalyser og korrelasjonsanalyser. Elevvurderte og lærervurderte forskjeller mellom kjønn, skoler og avdelinger er undersøkt gjennom variansanalyser (oneway-ANOVA), der forskjellene uttrykkes i standardavvik som Cohens *d* (Cohen, Manion og Morrison, 2011). Cohens *d* er regnet ut etter følgende formel:

$$\frac{\text{Gjennomsnitt gruppe 1} - \text{Gjennomsnitt gruppe 2}}{\text{Totalt standardavvik}}$$

Cohen (2011:617) foreslår denne inndelingen for effektstørrelser: 0-0,20: Svak effekt, 0,21-0,50: Beskjeden effekt, 0,51-1,00: Moderat effekt og større enn 1: Sterk effekt. Denne inndelingen er utviklet på bakgrunn av behandlingsstudier i psykiatri, der intervensjonen som oftest er en eller annen form for behandling. Man vil derfor kunne forvente større effekter der enn i studier knyttet til skolerelaterte faktorer, og må derfor brukes med forsiktighet.

Presentasjon av resultater

Vi velger å presentere resultatene fra elevenes vurderinger av sin skolesituasjon, før lærernes oppfatninger av sin yrkesutøvelse presenteres.

ELEVVRDERINGER

Tabell 3 viser gjennomsnittresultatene for elevene på hele utvalget.

Variabel	N	Gjennomsnitt	Standardavvik
Innstilling til skolen	3744	3,41	0,57
Opplevelse av grundfagene	3693	3,93	0,72
Opplevelse av undervisningen på verkstedet	3688	3,72	0,83
Faglig trivsel	3755	3,25	0,61
Struktur og regler	3753	2,94	0,67
Relasjon til kontaktlærer	3583	2,65	0,86

Tabell 3: Gjennomsnitt og standardavvik for hele utvalget

Generelt sett ser det ut til at elevenes opplevelse av grundfagene har høyest gjennomsnittresultat (skala fra 1-4), mens det er elevenes relasjon til kontaktlærer som har lavest gjennomsnittresultat (skala fra 1-5). Det er gjennomført analyser for å se på forskjeller og likheter mellom de to skolene. Resultatene viser at det er flere likheter enn forskjeller mellom skolene i snitt. Den eneste forskjellen som er av betydning er knyttet til relasjon mellom elevene og kontaktlærer, der elevene på skole 1 opplever å ha en bedre relasjon (cohens $d = 0,42$) enn elevene på skole 2.

Større forskjeller er det å spore mellom avdelingene på de to skolene. Tabell 4 viser den enkelte avdelings resultat på skole 1 uttrykt i Cohens d , sammenliknet med skolens totale resultat.

Variabel	1	2	3	4	5
Innstilling til skolen	0,20	0,43	-0,31	-0,26	0,08
Opplevelse av grundfagene	0,35	0,55	-0,36	-0,19	-0,23
Opplevelse av undervisningen på verkstedet	0,40	0,73	-0,34	-0,48	-0,05
Faglig trivsel	0,11	0,51	-0,50	-0,16	0,08
Struktur og regler	0,22	0,54	-0,24	-0,38	0,06
Relasjon til kontaktlærer	0,13	0,26	-0,30	0,05	-0,16

Tabell 4: Forskjeller og likheter mellom avdelingene på skole 1, uttrykt i Cohens d .

Resultatene i tabellen indikerer at det er store forskjeller mellom avdelingene. Alle forskjeller er signifikante på 0,001-nivå. Det kan tyde på at det er elevene i avdeling 2 som har best innstilling til skolen og best opplevelse av undervisningen både i grundfagene og på verkstedet. Disse elevene ser også ut til å trives best og være i et læringsmiljø der det er tydelig struktur og regler, og gode relasjoner til kontaktlærerne. Elevene i avdeling 3 og 4 ser ut å ha laveste skårer blant elevene. Forskjellen mellom elevresultatene på avdeling 2 og 3 på

innstilling til skolen er 0,74. Videre er det 0,78 på struktur og regler, 0,56 på relasjon til kontaktlærer og over ett standardavvik på opplevelsen av undervisningen i verkstedet.

Tabell 5 viser den enkelte avdelings resultat på skole 2 uttrykt i Cohens d, sammenliknet med skolens totale resultat.

Variabel	1	2	3	4	5	6
Innstilling til skolen	0,03	0,41	0,18	-0,35	0,16	0,16
Opplevelse av grundfagene	0,17	0,40	0,42	-0,60	0,27	0,01
Opplevelse av undervisningen på verkstedet	0,22	0,45	0,18	-0,52	0,05	0,06
Faglig trivsel	-0,07	0,19	-0,13	0,11	-0,30	-0,22
Struktur og regler	-0,03	0,28	-0,10	-0,06	-0,04	0,09
Relasjon til kontaktlærer	0,10	0,15	0,21	-0,35	0,10	0,22

Tabell 5: Forskjeller og likheter mellom avdelingene på skole 2, uttrykt i Cohens d.

Resultatene i tabell 5 indikerer at det også er store forskjeller mellom avdelingene på skole 2. Alle resultater er signifikante på 0,001-nivå. Mest positive resultater ser det ut til å være på avdeling 2, mens de laveste resultatene forekommer i avdeling 4. Minst forskjell mellom avdelingene ser det ut til å være i elevenes opplevelse av struktur og regler (0,34) mens den største forskjellen er å finne i elevenes opplevelse av grundfagene (1 standardavvik).

Forskjeller og likheter mellom gutter og jenter

Hvordan guttene og jentene på de to skolene opplever sin skolehverdag fremkommer i tabell 6 og 7.

Variabel	N	Gj.sn gutt	St.av gutt	N	Gj.sn jente	St.av jente	Cohens d
Innstilling til skolen	347	3,32	0,60	857	3,47	0,57	-0,26***
Opplevelse av grundfagene	340	3,86	0,70	831	4,04	0,62	-0,28***
Opplevelse av undervisningen på verkstedet	336	3,44	0,95	833	3,73	0,84	-0,33***
Faglig trivsel	347	3,08	0,64	858	3,29	0,62	-0,33***
Struktur og regler	346	2,83	0,66	856	2,89	0,72	-0,09
Relasjon til kontaktlærer	344	2,77	0,74	853	2,94	0,80	-0,22***

(*= $p < .05$ **= $p < .01$ ***= $p < .001$)

Tabell 6: Forskjeller og likheter mellom gutter og jenter på skole 1

Variabel	N	Gj.sn gutt	St.av gutt	N	Gj.sn jente	St.av jente	Cohens d
Innstilling til skolen	1753	3,34	0,58	787	3,53	0,50	-0,33***
Opplevelse av grundfagene	1746	3,85	0,74	776	4,01	0,77	-0,21***
Opplevelse av undervisningen på verkstedet	1743	3,71	0,80	776	3,86	0,81	-0,19***
Faglig trivsel	1758	3,22	0,61	792	3,38	0,54	-0,27***
Struktur og regler	1760	2,97	0,64	791	2,99	0,69	-0,03
Relasjon til kontaktlærer	1649	2,50	0,87	789	2,61	0,88	-0,13**

(*= $p < .05$ **= $p < .01$ ***= $p < .001$)

Tabell 7: Forskjeller og likheter mellom gutter og jenter på skole 2

Gjennomgående er det kjønnsforskjeller i disfavør guttene på alle områder, bortsett fra opplevelsen av struktur og regler, der gutter og jenter svarer likt. Utover det rapporterer jentene at de har bedre innstilling til skolen, bedre opplevelse av både grundfagene og undervisningen i verkstedene. Videre oppgir jentene at de trives bedre enn guttene og har noe

bedre relasjon til kontaktlæreren sin. Kjønnforskjellene mellom de to skolene er ganske like, men litt større på skole 1 når det gjelder opplevelse av undervisningen på verkstedet og relasjon til kontaktlærer.

LÆRERVURDERINGER

Tabell 8 viser de samlede resultatene for alle lærerne på begge skoler.

Variabel	N	Gjennomsnitt	Standardavvik
Lærersamarbeid	442	3,27	0,55
Feedback	440	4,29	0,57
Motivasjon, arbeidsinnsats og læring	440	3,19	0,53
Frafall og oppfølging	440	3,97	0,69
Samarbeid med foreldrene	427	3,03	1,22
Samarbeid med læreplassene	395	2,49	1,18

Tabell 8: Gjennomsnitt og standardavvik for hele utvalget

Resultatene tilsier at det gjennomsnittlig er lavest skåre på lærernes samarbeid med læreplassene (skala 1-5), mens best gjennomsnittresultat ser det ut til å være på Lærersamarbeid (skala 1-4) og feedback (1-5).

Det er gjennomført variansanalyser for å se på likheter og forskjeller mellom skolene. Det er få forskjeller å rapportere om. Den eneste signifikante forskjellen mellom skole 1 og skole 2 er knyttet til samarbeid med foreldre, der forskjellen er på 0,43 (Cohens *d*) i favør skole 2. Mellom avdelingene på den enkelte skole, ser det ut til å være større forskjeller. Tabell 9 presenterer resultatene avdelingsvis for skole 1, sammenliknet med skolens totale snitt.

Variabel	1	2	3	4	5	Sig
Lærersamarbeid	0,17	0,19	-0,45	-0,11	-0,07	.310
Feedback	0,46	-0,12	-0,21	0,15	-0,27	.120
Motivasjon, arbeidsinnsats og læring	0,23	0,26	-1,07	-0,14	0,21	.002
Frafall og oppfølging	0,68	-0,01	-0,41	0,01	-0,43	.000

Samarbeid med foreldrene	0,35	-0,29	-0,02	0,79	-0,81	.000
Samarbeid med læreplassene	0,28	-0,07	-0,37	-0,04	0,12	.428

Tabell 9: Forskjeller og likheter mellom avdelingene på skole 1

Resultatene i tabellen viser at det ikke er signifikante forskjeller mellom avdelingene på lærersamarbeid, feedback eller samarbeid med læreplassene. Dette kan komme av at det er et ganske lavt antall lærere. Selv om ikke forskjellene er signifikante, kan de være verdt å merke seg.

Blant de signifikante lærervurderingene er det avdeling 1 som skiller seg positivt ut, mens avdeling 3 har de laveste resultatene. Den aller største forskjellen mellom de to avdelingene er å finne på hvordan lærerne opplever elevenes motivasjon, arbeidsinnsats og læring (1,30). Det er også over ett standardavviks forskjell i hvordan lærerne på de to avdelingene følger opp fravær.

Tabell 10 viser resultatene for hver avdeling på skole 2, sammenliknet med skolens samlede resultat.

Variabel	1	2	3	4	5	6	Sig
Lærersamarbeid	0,07	-0,03	-0,39	0,26	0,55	-0,21	.000
Feedback	0,27	0,31	-0,15	-0,46	0,38	-0,27	.000
Motivasjon, arbeidsinnsats og læring	0,22	0,33	0,03	-0,04	0,34	-0,01	.022
Frafall og oppfølging	0,27	0,26	-0,05	-0,55	0,42	-0,19	.000
Samarbeid med foreldrene	0,33	-0,06	-0,35	0,23	-0,41	-0,55	.000
Samarbeid med læreplassene	-0,22	0,25	0,52	-0,72	0,99	-0,07	.000

Tabell 10: Forskjeller og likheter mellom avdelingene på skole 2

Resultatene i tabellen viser at det er signifikante forskjeller mellom avdelingene på alle områder. Avdeling 5 ser ut til å ha best resultater på de fleste områder – bortsett fra samarbeid med foreldrene.

Drøfting og oppsummering av resultater

Målet med denne artikkelen har vært å få mer kunnskap om elevenes opplevelse av sin skolesituasjon i to erhvervsskoler gjennom å se på hvilke forskjeller og likheter det er mellom elevenes opplevelse av sin skolesituasjon på de to skolene og mellom avdelingene på den enkelte skole. I tillegg til å undersøke om det er samsvar mellom elevenes oppfatninger av sin skolesituasjon og lærernes oppfatninger av sin yrkespraksis.

Denne undersøkelsen viser noen resultater det er grunn til å belyse. Analysene viser at det i gjennomsnitt er flere likheter enn forskjeller mellom de to skolene. Derimot viser de at begge skolene har signifikante forskjeller mellom avdelingene i elevenes opplevelse av grundfagene, opplevelse av undervisning på verksted og struktur og ledelse, områder som kan knyttes til lærerens ledelse av undervisningen. På begge skolene var det en avdeling som skilte seg positivt ut, med gode resultater (avdeling 2 på begge skolene). Elevene på disse to avdelingene ser ut til å ha best innstilling til skolen og best opplevelse av undervisningen – både i grundfagene og på verkstedet. Det kan tyde på at disse elevene er i et læringsmiljø der det er tydelig struktur og regler, og gode relasjoner til sine kontaktlærere. Tidligere beskrevet forskning bekrefter at det er en sammenheng mellom disse faktorene. Det vil si at lærere som forstår sin lederposisjon; tar ansvar for at elevene får en hensiktsmessig opplæring, både sosialt og faglig, og inngår i gode relasjoner med elevene, øker elevenes læringsutbytte (Nordenbo, Larsen, Tiftikçi, Wendt og Østergaard, 2008; Hattie, 2009). Forskningen peker videre på at lærere som forstår sin lederposisjon; tar ansvar for at elevene får en hensiktsmessig opplæring, både sosialt og faglig, og inngår i gode relasjoner med elevene, øker elevenes læringsutbytte. Nå vet vi dessverre ingenting om elevenes læringsutbytte i denne undersøkelsen, men forholdene i læringsmiljøet ligger i alle fall til rette for at elevene skal prestere bra. Forskjellen mellom avdelingene på skolene med best og lavest resultat, var over ett standardavviks forskjell. Denne forskjellen må betraktes som stor. På skole 1 var det avdeling 3 og 4 som viste laveste skårer blant elevene, mens på skole 2 var det avdeling 4.

Resultatene bekrefter en gjennomgående kjønnsforskjell i disfavør guttene på alle områder, bortsett fra opplevelsen av struktur og regler, der gutter og jenter svarer likt. Utover det rapporterer jentene at de har bedre innstilling til skolen, bedre opplevelse av både grundfagene og undervisningen i verkstedene. Videre oppgir jentene at de trives bedre enn guttene og har noe bedre relasjon til kontaktlæreren sin. Et moment som er verdt å merke seg er at det i begge avdelingene med best resultater er et flertall av jenter. Det at jenter opplever

en bedre skolehverdag enn gutter bekreftes i tidligere studier (Aasen, 2011). Senere tids forskning finner en sammenheng mellom kjønnsforskjellene i skolefaglige prestasjoner og elevenes holdninger til og væremåte i skolen, samt relasjonelle forhold (Aasen, Drugli, Lekhal og Nordahl, 2015). Mange studier har prøvd å finne forklaring på hvorfor vi finner denne kjønnsforskjellen i skolefaglige prestasjoner, både i og utenfor skolen (Bakken, 2008). Det er i dag bred enighet om at faktorer innenfor skolens kontroll har betydning, og at gutters underprestering også avhenger av forhold i skole- og klasseromskontekst (Hattie, 2009; Legewie og DiPrete, 2012). Og med det så kan også kvaliteter i skolekonteksten til en viss grad kompensere for kjønnsforskjeller i skolefaglige prestasjoner (Legewie og DiPrete, 2012; Aasen, Drugli, Lekhal og Nordahl, 2015).

Når det gjelder lærervurderingene så viser resultatene at det er få forskjeller mellom skolene. På skole 1 finner vi ikke signifikante variasjoner mellom avdelingene på lærersamarbeid, feedback eller samarbeid med læreplassene. Avdeling 1 skiller seg positivt ut, mens avdeling 3 har de laveste resultatene. Derimot må disse resultatene tolkes med varsomhet, da antall lærere er lavt. Skole 2 viser at det er signifikante forskjeller mellom avdelingene på alle områder. Avdeling 5 ser derimot ut til å ha best resultater på de fleste områder – bortsett fra samarbeid med foreldrene.

Om vi ser elevenes oppfatninger av sin skolesituasjon i sammenheng med lærernes oppfatninger, ser det ut til at lærerne deler opplevelsen med elevene. De to avdelingene med best elevresultater er de to avdelingene som også får best resultater når lærerne skal vurdere elevenes motivasjon, arbeidsinnsats og læring. På samme måte vurderer lærerne lavest motivasjon, arbeidsinnsats og læring på de avdelingene som har lavest elevresultater. Dette samsvaret i resultater kan være en indikasjon på at lærere og elever har samme oppfatning av læringskulturen på de ulike avdelingene. Videre er det et interessant funn på skole 1, om vi sammenlikner avdelingen med best resultat (avdeling 2) og avdelingen med lavest resultat (avdeling 3). Som tidligere nevnt, ser det ut til å være samsvar mellom elevenes og lærernes opplevelse av læringskulturen. Det er da interessant at lærerne på avdeling 3 har de laveste resultatene både på lærersamarbeid og samarbeid med læreplassen. Resultatene viser også at de samme lærerne er dårligst til å gi elevene feedback og følge opp frafallsproblematikk. Samme tendenser finner vi til dels i skole 2. Dette funnet kan ses i lys av andre studier som knytter elevs mistriivsel, tilpasningsproblemer og manglende motivasjon til kjennetegn ved elevens læringsmiljø (bl.a. Nordahl, 2012; Hattie, 2009; Opheim, Grøgaard og Næss, 2010).

Avslutningsvis er det viktig å poengtere at det er mange faktorer som spiller inn ved en slik kartleggingsundersøkelse, og skolene bør alltid undre seg over resultatene uansett hvilken retning de peker. Spørsmål som bør stilles er hvorfor har vi fått disse resultatene og hva handler dette om? Videre kan det være lurt å undersøke de positive resultatene noe nærmere og overføre erfaringer og god praksis fra disse avdelingene over til avdelinger som har større utfordringer.

Litteratur

Aasen, A.M., Drugli, M.B., Lekhal, R. og Nordahl, T. (2015): *Kjønnsforskjeller i skolefaglige prestasjoner – forklaringer i elevenes holdninger til og væremåte i skolen, samt relasjonelle forhold*. Fredrikshavn: Dafolo.

Bakken, A. (2008): *Er det skolens skyld? En kunnskapsoversikt om skolens bidrag til kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner*. (Vol. 4). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Björnsson, M. (2005): *Kön och skolframgång. Tolkningar och perspektiv*. Myndigheten för skolutveckling.

Bru, E. (2011): *Emosjonelt sårbare og sosialt passive elever*. In U. V. Midthassel, E. Bru, S.

Bø, A. K., & Hovdenak, S. S. (2011, 11): *Faglig og personlig støtte: Om betydningen av en god relasjon mellom lærer og elev sett fra elevens ståsted*. Tidsskrift for ungdomsforskning, ss. 69-85

Cohen, L., Manion, L & Morrison, K. (2011): *Research methods in education*. Routledge.

Drugli, M., Klöckner, C., & Larsson, B. (2011): *Do demographic factors, school functioning, and quality of student teacher relationships as rated by teachers predict internalizing and externalizing problems among Norwegian schoolchildren?* Evaluation & Research in Education, ss. 243-254.

Falch, T. og Nyhus, O.H. (2009). Hentet 19.06.15 fra http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Frafall/Frafall%20og%20arbeidsmarkedstilknytning_SØF.pdf

Frønes, I. og Kjølørød, L. (red) (2010): *Det norske samfunn*. Oslo. Gyldendal akademiske forlag

Hattie, J. (2009): *Visible Learning. A Synthesis of 800 Meta-analyses relating to achievement*. New York: Routledge.

Hernes, G. (2010): *Gull av gråstein. Tiltak for å redusere frafall i videregående opplæring*. (Vol 2010:03) Forskningsstiftelsen FAFO

Jordahl, A.M. (2012): *Tiltak mot frafall i videregående opplæring*. Oslo: RK Grafisk AS, PEDLEX Norsk Skoleinformasjon.

Krejsler, J.B. og Moos, L. (2008): *Klasseledelse: Magtkampe i praksis, pædagogik og politik*. Fredrikshavn: Dafolo.

Legewie, J. og DiPrete, T.A. (2012): *School Context and the Gender Gap in Educational Achievement*. I American Sociological Review, 77(3), s. 463-485.

Lillejord, S., Halvorsrud, K., Ruud, E., Morgan, K., Freyr, T., Fischer-Griffiths, P., Eikeland, O. J., Hauge, T. E., Homme, A. D., & Manger, T. (2015). *Frafall i videregående opplæring: En*

systematisk kunnskapsoversikt. Oslo: Kunnskapssenter for utdanning,
www.kunnskapssenter.no

Linder, A., (2010): *Det ved vi om pædagogisk relationsarbejde*. Frederikshavn, Dafolo.

Marzano, R. J. (2009). *Classroom management that works - research based strategies for every teacher*. New Jersey: Pearson Education Inc.

Nordahl, T. (2000): *En skole - to verdener. Et teoretisk og empirisk arbeid om problematferd og mistilpasning i et elev- og lærerperspektiv*. Avhandling til dr.polit.-graden ved Pedagogisk forskningsinstitutt, Universitetet i Oslo

Nordahl, T. (2007): *Hjem og skole – hvordan skape et bedre samarbeid?* Oslo: Universitetsforlaget.

Nordahl, T. (2010): *Eleven som aktør. Fokus på elevenes læring og handlinger i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget. 2. utgave.

Nordahl, T., Aasen, A.M., Kostøl, A.K., og Sunnevåg, A.-K. (2010): *Uligheder og variationer*. Aalborg: Professionshøjskolen University College Nordjylland.

Nordahl, T. (red.) (2012): *Bedre læring for alle elever*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Nordenbo, S. E., Søgaard Larsen, M., Tiftikci, N., Wendt, R. E., og Susan Østergaard (2008): *Lærerkompetencer og elevers læring førskole og skole – et systematisk review utført for Kunnskapsdepartementet, Oslo I: Evidensbasen*. København: Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, DPU, Aarhus Universitet.

Opheim, V., Grøgaard, J.B. og Næss, T. (2010): *De gamle er eldst? Betydning av skoleressurser, undervisningsformer og læringsmiljø for elevenes prestasjoner på femte, åttende og tiende trinn i grunnsopplæringen*. NIFU/RAPPORT 34/2010

Rasmussen, J. (2004): *Undervisning i det reflektivt moderne: politikk, profession, pedagogik*. København: Reitzel.

Regjeringen.no (2006-2007). Stortings.meld.20. Hentet 19.06.15 fra
<http://www.regjeringen.no/pages/1936477/PDFS/STM200620070020000DDDPDFS.pdf>

Woolfolk, H. A., & Weinstein, C. S. (2006): Student and Teacher Perspectives on Classroom Management. I C. M. Evertson, & C. S. Weinstein, *Handbook of classroom management: research, practice, and contemporary issues*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.

Aasen, A. M. (2011). Gutteres situasjon i skolen - noe skolen kan påvirke? *Paideia*, 2011 - 01.